

שחרית: אין מניחים תפילין¹³³. אין אומרים 'מזמור לתודה' (בכל ימי הפסח)¹³⁴. יעלה ויבוא. חצי הלל, קדיש תתקבל. שיר של יום, קדיש יתום. מוציא שני ספרי-תורה, בראשון קוראים לשלושה עולים בפרשת אמור 'שור או כשב' (ויקרא כב, כו – כג, מד). מיקום ההפסקות – כפי קריאת כהן, לוי, ישראל שבסידורנו ליום-טוב, והישראל קורא עד גמירא¹³⁵, מניחים את ספרי-התורה השני על הבימה¹³⁶ (לימין הראשון), הגבהה וגלילה, ובשני יעלה רביעי בפ' פינחס 'והקרבתם', חצי קדיש. הגבהה וגלילה. אשרי, ובא לציון גואל. יהללו. חצי קדיש. תפילת מוסף.

הישנה גד עמ' 1324, ובכלל קרה"ת שבסידור אינה לאדמוה"י, עמ' בסידור תורה-אור תשמ"ז עמ' 18 ס"י, שהוסיפה בעל שעה"כ.
 137) המלך-במסיבו ח"א עמ' רצא.
 138) שו"ע אדמוה"י סי' תצ ס"ב.
 139) ראה שו"ע אדמוה"י סי' רפה ס"ט"ז וכף החיים שם. בשיחת ליל הושענא-רבה תשמ"ה ס"ט"ז (התועודיות) ח"א סי' 351, בלתי מוגה) הובא **כזר הפטוט** שעל-פי המנהג שנתפרסם ע"י כ"ק אדמו"ר מהור"י, שאף שבשבת ראש-חודש מפטירין 'השמים כסאי' הרי ביחוד יש לומר גם את ההפטרה של פרשת השבוע, 'ועל-דרך-זה בנוגע לשבת חול-המועד, שבציבור מפטירין בהפטרה המיוחדת לשבת חול-המועד, אבל ביחוד יש לומר גם את ההפטרה הקשורה עם פרשת השבוע' [השבוע – הפטרת פי' שמיני]. וכנראה, לפי ההפטרה היא עניין בפ"ע. וע"ע.

133) הדעות בזה בשו"ע אדמוה"י סי' לא ס"ב. בסידור, בהל' תפילין מזכיר את 'המניח תפילין בחוה"מ בלא ברכה' (וצ"ע, כיוון שהסידור הוא ע"פ קבלה ושם נשללת הנהגה זו בחריפות), אך לאחר הלל מזכיר חליצת תפילין רק ברי"ח ולא בחוה"מ, ומוה הוכיח בסי' קצות-השולחן (סי' ח ס"ק ד ובפסקי הסידור אות נה) שלמעשה שולל הנהגת בחוה"מ. וכ"ה באג"ק טו עמ' רנט ועוד, הובאו בשערי הלי ומנהג או"ח ח"ב סי' קפו.
 134) סידור אדמוה"י.
 135) הרה"ח ר' יוסף יצחק ש"י אופן.
 136) רמ"א סי' קמז ס"ח, גם כשא"א קדיש, כדי 'שלא יסיחו דעתם מן המצוות', עיי"ש במשני"ב ס"ק כו, משערי-אפרים שער ח, סעיפים: סב. עה. צא (אך בחוה"מ לא כ"כ בפירוש). ומה שנמשך ד"ז מקרה"ת שבסידור בשמח"ת, הרי אי"ז לאדמוה"י (ראה פסקי הסידור במהדורת השו"ע

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהדה"ק רלו"י מליובאוויטש וצוקללה"ה נב"מ ז"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תריא

ערב שבת הגדול, שבת-קודש
 פרשת צו
 ט' בניסן ה'תשס"ז

יוצא-לאור על-ידי
 מכון ליובאוויטש שעל-יד
 צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

לזכות
 האחים התמימים הדגולים לבית
 דייטש
 הרה"ח ר' זלמן-יודא, ר' יוסף-יצחק, ר' אברהם-משה
 וגיסם ר' גבריאל גופין שיחיו

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

ט' בניסן ה'תשס"ו — ט"ז בניסן ה'תשס"ו

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	ט' בניסן	הלי מטמאי משכב ומושב. פרק יג. הלי שאר אבות הטומאות... בפרקים אלו. פרק א-ב.	הלי מלוה ולוה. פרק יג.	מ"ע קד. צו.
ש"ק	י' בניסן	פרק ג-ה.	פרק יד.	מ"ע צו.
א'	יא בניסן	פרק ו-ח.	פרק טו.	מ"ע צו.
ב'	י"ב בניסן	פרק ט-יא.	פרק טז.	מ"ע צו.
ג'	י"ג בניסן	פרק יב-יד.	פרק יז.	מ"ע קה.
ד'	י"ד בניסן	פרק טו-יז.	פרק יח.	מ"ע קה.
ה'	ט"ו בניסן	פרק יח-כ.	פרק יט.	מ"ע צח.
ו'	ט"ז בניסן	הלי טומאת אוכלין... בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק כ.	מ"ע צח.

זמני השבוע *

תאריך	עלות השחר**	זמן ציצית ותפילין	זריחת החמה	סוף זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
ו', ט' בניסן	4.17	5.08	6.26	9.31	12.43	1.15	7.04.2	7.28
ש"ק, י' בניסן	4.16	5.07	6.25	9.32	12.43	1.15	7.04.8	7.29
א', י"א בניסן	4.14	5.05	6.24	9.29	12.43	1.15	7.05.5	7.30
ב', י"ב בניסן	4.13	5.04	6.23	9.28	12.42	1.14	7.06.2	7.31
ג', י"ג בניסן	4.11	5.03	6.21	9.28	12.42	1.14	7.06.9	7.31
ד', י"ד בניסן	4.09	5.01	6.20	9.27	12.42	1.14	7.07.6	7.32
ה', ט"ו בניסן	4.08	5.00	6.19	9.26	12.42	1.14	7.08.3	7.33
ו', ט"ז בניסן	4.06	4.59	6.18	9.25	12.41	1.14	7.09.0	7.34

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"י בסידורו (סדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"י שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת וחג

פרשת	ירושלים	תל-אביב	חיפה	באר-שבע
פרשת	דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש
צו	6.27	7.41	6.42	7.43
חג-הפסח	6.30	7.44	6.46	7.46
שבת חול-המועד	6.32	7.46	6.47	7.47

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוד • עורך: שניאור-זלמן רודמן • הגהה: יוסף-יצחק איידלמן
 מו"ל: מכון ליובאוויטש שע"י צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו — המרכז
 יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב
 כתובת: ת"ד 14 כפר חב"ד 72915, טל': 03-9607588, פקס': 03-9606169
 ISSN 0793-7474 אינטרנט: http://chabad.org.il דואר-אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

לוח השבוע

הבדלה: מתחילים "הנה א-ל ישועתי"¹²⁸. אין מברכים על הבשמים ולא על האש¹²⁹. בעניין שמחה בין — ראה לעיל יום א' דחג-הפסח.

יום שישי, ט"ז בניסן א' חול-המועד

לימוד תורה: "ובהמשך למדובר על דבר "כיבוש" כל העולם כולו על-ידי הוספה ויגיעה בלימוד התורה וביתר שאת וביתר עוז — מהראוי ונכון וטוב אשר בימי חול-המועד פסח יוסיף כל אחד ואחד בעסק התורה, הן בלימודו הוא והן בנוגע לזולת: להשתדל עם כל מי שיכול לפעול עליו, שגם הוא יוסיף אומץ בלימודו בימים אלו ובהתאם להנ"ל. ופשיטא שעניין הנ"ל שייך במיוחד לתלמידי הישיבות, דגם בשאר הימים הרי "תורתם קבע" היא גם במוכן כמות הזמן — עליהם מוטל חיוב מיוחד לנצל את כל ימי חול-המועד פסח הבא עלינו לטובה להוסיף בלימוד התורה ביתר שאת וביתר עוז"¹³⁰.

חינוך:

בהוראת כ"ק הרבי נשיא דורנו, על המורים/ות לשמור קשר עם התלמידים/ות בימי חול-המועד¹³¹. מותר (ומצווה) לפתוח בית-ספר, ואם יש צורך — גם לכתוב, כדי להעסיק את התלמידים שלא יסתובבו ויבלו את זמנם בחצוצות בימי חול-המועד¹³².

* המסופק באיזה יום לספירה עומד, וסופר מספק שתי ספירות, יכול לברך על ספירתו¹²². * קטן שהגיע למצוות באמצע ימי הספירה, ממשיך ספירתו בברכה. ואף גדולים, כשיבוא משיח צדקנו באמצע ימי הספירה, ימשיכו ויספרו מן התורה, כיוון שהספירה הקודמת גם היא מציאות של תורה ומצוותיה — אחשביה¹²³.

* רצוי שלא לחצות את 'קו התאריך' בימי ספירת-העומר ("באם אין הכרח גמור בדבר", וכן הורה הרבי לשלוחיו לאוסטרליה וכו')¹²⁴, מאחר ולפי דעת הרבי, אדם ש'הרוויח' או 'הפסיד' יום על-ידי מעבר מערבה או מזרחה מקו התאריך, ממשיך וסופר לפי הימים שלו ולא לפי ספירת כלל ישראל או אנשי המקום, ואף חגי-השבועות שלו נקבע ביום החמישים לספירתו-הוא (אלא שלא יאמר אז 'זמן מתן תורתנו')¹²⁵.

* נוהגים ללמוד בימי הספירה מסכת סוטה — נוסף על השיעורים הקבועים — דף ליום¹²⁶. בדבר חלוקת מ"ח דפי מסכת סוטה למ"ט ימי הספירה, הורה הרבי: "התחלת המסכת, דף ב', לומדים ביום ראשון של חול-המועד [בחז"ל], יום ב' דספירת העומר (ולא ביום שני של יום-טוב שהוא יום ראשון דספירת העומר), וביום שני של חול המועד לומדים דף ג', וכן הלאה, עד לערב שבועות שבו לומדים דף מ"ט, סיום המסכת". והסביר זאת, שביום הראשון לומדים את 'דף השער' שכולל את שם המסכת, ומחליטים ללמוד ממחר ואילך דף ליום¹²⁷.

122) אג"ק יז עמי רסה, שערי הלי ומנהג שם ס"ע קמב.
 123) לקוטי שיחות, כרך לה, עמ' 7, שערי הלי ומנהג שם ס"ע ריח. וראה בהסמך לעיל הערה 111. ודלא כמ"ש בשו"ת יחוד דעת ח"ג ס"י כט.
 124) אג"ק כ עמי קיב. קמח. שערי הלי ומנהג שם, עמי קסא-קסב.
 125) המסקנא: לקוטי שיחות ח"ג פי אומר, שערי הלי ומנהג שם ס"י רכ.
 126) היום יום ז' אייר, ספר-המנהגים עמ' 43.
 127) 'התועודיות' תשמ"ה ח"ד עמ' 2143.
 128) ע"פ הבדלת מוצאי יו"ב במחזור השלם, שאין חילוק באה בין שבת לחול. והטעם שהו ענין חלק מנוף ההבדלה, כדעת הפרמ"ג במשפחות ר"ס תצא ע"פ הלבוש שם, ולא כמנהג העולם ע"פ המטה-אפרים ס"י תרכ"ד ס"ה שבמוצאי יו"ט ויו"ב שחל בחול מתחילין בברכת הגפן, וביאר טעמים בליקוטי מהרי"ח (בדפוס המקורי ח"ב פבא), לפי שא"א פסוקי הצלחה אלא במוצאי ש"ש.
 129) ש"ע אדמו"ה ס"י תצא ס"א.
 130) לקוטי שיחות ח"ז עמ' 266.
 131) אג"ק יב עמי שפא.
 132) חוה"מ כהלכתו פ"ו סעיף עה, משו"ת היכל-יצחק או"ח ס"י נ.

(אלא אם צריך לעשות מלאכה לפני הברכה, יאמר אחרי שמונה-עשרה: "ברוך המבדיל בין קודש לחול").

ג. אמר (או ספק אמר) 'ותן טל ומטר' – יחזור לראש התפילה.

ד. שכח (או ספק שכח) 'עלה ויבוא' – יחזור לראש התפילה.

קדיש תקבל.

ספירת העומר:

* מברכים וסופרים בעמידה¹¹¹, אחר צאת הכוכבים¹¹². ולכתחילה צריך לדעת את הספירה של הלילה בשעת הברכה¹¹³. אחרי הספירה (הנוסח שלאחריה): עלינו, קדיש יתום.

למנהגנו – גם הנשים סופרות¹¹⁴, ובברכה.

* בנוגע למנהגו של הרבי ככוונת ספירת העומר¹¹⁵ – "זה מה שראינו: לפני אמירת הברכה, היה מסתכל על הנדפס באותו יום.

ונראה היה שהביט לא רק על היום, אלא גם על הכוונות של אותו יום. אחר-כך, בעת אמירת

'למנצח' ו'אנא בכוח', היה מדגיש הכוונה של אותו יום, ולפעמים היה שוב מביט – בעת

אמירת הנ"ל – בהנדפס לאותו יום".

* סדר הכוונות¹¹⁶: הספירה, התיבה מ'אנא בכוח', התיבה מ'למנצח' והאות מ'ישמו'.

* השומע ספירת העומר מאחרים בטרם ספר בעצמו, טוב שיכוון במפורש שאינו רוצה

לצאת עתה ידי-חובה כלל¹¹⁶.

* מי שלא ספר כלילה, יספור ביום בלא ברכה, ובשאר הלילות יברך. ואם דילג פעם אחת שלא ספר גם ביום – יספור שאר הלילות בלא ברכה, ויכול לצאת ידי חובתו בשמיעה מאחרים. ובספק אם דילג יום – סופר

בברכה¹¹⁷.

* המתפללים ערבית בעוד היום גדול וקוראים אחר-כך קריאת-שמע בזמנה, יספרו גם את ספירת העומר בזמנה. המתפללים

ערבית וספירה בעוד היום גדול, יש לסדר שיספרו עוד פעם למחרת בעת תפילת שחרית, כמובן בלא ברכה¹¹⁸. במקומות שיש 'מקורבים', רצוי להכריז את הספירה בכל בוקר מימי

ספירת-העומר אחרי סיום תפילת שחרית בבית-הכנסת, כדי להזכיר ולהוציא ידי-חובתו את מי ששכח לספור¹¹⁹.

* כ"ק אדמו"ר מהור"י צ' היה נוהג לציין ולשרטט סימן בסידורו לאחרי הספירה של כל

לילה¹²⁰.

* "לכאורה, אף שמברכים בכל לילה כי כל לילה היא מצווה בפני עצמה, ויש אומרים שגם אינן תלויות זו בזו – המצווה דכל לילה היא

לא רק לספור ולדעת שהוא יום אחד וכו' לעומר, אלא גם לדעת (לכוון – כחלק מקיום

המצווה, על-דרך היריעה שזהו יום אחד וכו' לעומר) שזהו חלק (מספירת) שבעה

שבועות¹²¹.

למונען ממנהגים פסולים.

111 שו"ע אדמוה"י סי' תפט ס"ד.

112 שם, סי"ב.

113 שם, סי"ט.

114 י"ע שו"ע אדמוה"י סי' תפט ס"ב י"במקצת מדינות, העומר פ"ח העי"א.

115 ממכתב הרה"ח רי"ל ש"י גורנר, ראה 'התקשרות' גיליון רמה עמ' 15.

116 שו"ע אדמוה"י סי' תפט ס"י"ב. וראה בסי' ספירת העומר פ"ח העי"א.

117 שם, סכיניכה (ולכתחילה יצא י"ח רק בברכה, ויספור בעצמו, שם סי"א). ביאור הדעות בזה (ע"פ נלח) בלקוטי שיחות ח"א עמ' 270 (בתרגום לה"ק עמ' 248).

118 אג"ק י"ט עמ' ערב. שערי הלי מנהג או"ח ח"ב ר"ס ר"ז.

119 אף שלא נהגו כך בבית חיינו וכו"ב – מנהג נפוץ בין הספרדים, נזכר בכף-החיים סי' תפט ס"ס"פ, ומקורותיו הקדומים בסי' ספ"ע פ"ג הערה מ.

120 תורת-מנחם ח"א עמ' 64 (וחבל שנשמט פרט זה ממפתח העניינים וממפתח השמות לכרכים א"כ).

121 לקוטי-שיחות ח"ב עמ' 235, שערי הלי ומנהג שם.

לצאת מ"מצרים" בכל זמן ומצב

מכתב-כ"ל מ"ק אדמו"ר נשיא דורנו,

כרגל י"א בניסן ה'תשד"מ □ תרגום חופשי מאידיש

אחת הנקודות בהן שונה חג הפסח משאר החגים היא העובדה שנוסף לקביעת החודש והיום, בהם חל חג המצות, דבר שישנו גם בשאר החגים, מציינת התורה בדיוק את הרגע של הגאולה מגלות מצרים – "בחצי הלילה" – ואת הרגע של יציאת מצרים – "בעצם היום הזה", "בחצי היום":

בחצי הליילה – בדיוק – חל רגע הגאולה, ולא זו בלבד שפרעה מלך מצרים לא החזיק יותר את בני ישראל (בגלות) מצרים, אלא שהגלות בטלה לגמרי, ויתר על כן הוא עצמו ציווה על בני ישראל וביקשם לצאת ממצרים, והמצרים מיהרו וסייעו לבני ישראל לעזוב את מצרים ככל המוקדם.

כך גם בתחילת ההכנות לקרבן-פסח, כאשר כל יהודי אמר למצריים בביתחון החלטי כי מגיעה יציאת מצרים – השפיע הרבר באופן דומה, שהבכורים שבהם (שהם ממילא החזקים שבהם, כדוגמת "חצי הלילה" שהיא נקודת השיא של אפילת הלילה) נלחמו ודרשו לבטל את הגלות ולשחרר את בני ישראל, דבר שהביא לידי "למכה מצרים בבכוריהם", כפי שהדבר מצויין מדי שנה על-ידי קביעת השבת שלפני יציאת מצרים כ"שבת הגדול".

קביעת החודש והיום... בשאר החגים: וגם בחג השבועות תלאו הכתוב ביום החמישים דראשון דחה"פ (אמור כג,טז).

גאולה... "בחצי הליילה" יציאת מצרים – בעצם היום הזה: ראה ברכות ט, סע"א. פרש"י עה"פ ראה טז, א. וראה לקו"ש ח"ו עמ' 69.

בחצי הליילה: בא יב,כט.

בעצם היום הזה: שם, מא,ג.

בחצי היום: ראה ירושלמי פסחים פ"י ה"ה. תוספתא פסחים פ"י, ו. ספרי עה"פ ואינו לב, מח. פרש"י עה"פ שם. – נתבאר בלקו"ש ח"ט עמ' 339 ואילך.

בחצי הליילה – בדיוק: ראה ברכות ד, א. הובא בפרש"י עה"פ בא יא,ד. וראה י"ש עה"פ שם (רמז קפח). לקו"ש חכ"א עמ' 55 ואילך. וראה אוה"ת בא (כרך ז) עמ' ב'תרגל ואילך. כרך ח עמ' ב'תתקנ ואילך. ד"ה ועבר ה' לנגוף את מצרים תרע"ח (ותש"ו) פ"ב (סה"מ תרע"ח עמ' רמא ואילך. תש"ו עמ' 71 ואילך). לקו"ש ח"ג עמ' 866.

הגלות במלכה ע"מ: ראה גבורות ה' (למהר"ל מפרג) פס"א, דבגאולת מצרים קבלו בני מעלה עצמית דבני חורין ואין המקרה דגלות שלאח"ו מבטל זה כלל. – ועיין זח"ב מ,א.

ציווה על בני ישראל וביקשם... לעזוב את מצרים ככל המוקדם: בא יב, לא-לג.

כאשר כל יהודי אמר למצריים וכו': בהבא להלן – ראה תוד"ה ואותו – שבת פז, ב" לטור או"ח ר"ס תל. שו"ע אוה"ו שם.

הבכורים... החזקים: ראה תרגום אונקלוס עה"פ ויהי מט,ג. חילי וריש תקפי.

ו"בעצם היום הזה" – "בחצי היום" – בדיוק, יצאו בני ישראל ממצרים, ביד רמה, יהודים בני חורין וגאים. "לילה" ו"יום" הם תופעות מנוגדות המסמלות את המושגים המנוגדים של "חושך" ו"אור" במובן הרוחני. ובמיוחד "בחצי הלילה" – הרגע החשוך ביותר בלילה. ו"בעצם היום" – הרגע המאיר ביותר ביום. וכל זה קשור עם המשמעויות הסמליות של "לבנה" ו"שמש", שהוזכרו במכתב של ראש-חודש ניסן.

* * *

נוסף להבדל הבולט בין השמש לבין הירח, כפי שהוזכר במכתב הקודם, שהשמש מסמלת יציבות ואי-שינוי והירח מסמל תמורה והתחדשות, ודווקא שניהם יחד הכרחיים כדי להגיע לשלימות בעבודת השם, מתוספק הברל עיקרי ביניהם, ובלשון הפסוק – השמש היא "המאור הגדול לממשלת היום", והירח הוא "המאור הקטן לממשלת הלילה". פירוש הדבר הוא כי אלה שני אופנים שונים ומנוגדים ב"להאיר את הארץ". ככל שתהיה מידת האור של זריחת הירח, ואפילו היא ב"אשלמותא" (במלוא שלימותה), הרי זה בכל זאת לילה, ו"לחושך קרא לילה", וככל שתהיה מידת זריחת השמש, אפילו בראשית היום או בסופו, כאשר אורו חלש ביותר – הרי זה בכל זאת יום – "ויקרא אלוקים לאור יום".

הבדל זה משתקף גם בעבודת השם, כפי שמוסבר בתורתנו, תורת חיים (הוראה בחיים). עבודה זו כוללת את כל חי היום-יום של היהודי עם כל ("כל" – ממש) פרטיו, כפי הביטוי: "בכ" דרכיך דעהו", לדעת ולשמש את הקב"ה בכ" הדרכים והמעשים – וכזה ישנם שני סוגים כלליים, תחומיים: "מצווה" ו"ישות". יש דרכים ועניינים שהיהודי חייב לעשות, משום שהקב"ה ציווה ומקיים מצוות, הרי הוא מאיר – את עצמו ואת סביבתו ואת העולם כולו – באור האלוהי של

"בעצם היום" – "בחצי היום" – בדיוק: ראה מכילתא (הובא בפרש"י) עה"פ בא שם, מא: כיוון שהגיע הקץ לא עכב המקום כהרף עין.

ביד רמה: בשלח יד.ח. ובתרגום אונקלוס עה"פ: בריש גלי. ובפרש"י שם: בגבורה גבוהה ומפורסמת. "לילה" ו"יום" – "חושך" ו"אור": ראה פסחים ב.א. ירושלמי ברכות פ"ח ה"ו. ב"ר פ"ג, ו. חגיגה יב.א. וראה ד"ה זה היום תרפ"ח בתחלתו (סה"מ תרפ"ח עמ' קנג. תש"ח עמ' 239). ספר-הערכים – הב"ד ערך אור – ביהם לאור. וש"ג.

"בעצם היום" – הרגע המאיר ביותר ביום: ראה ספר-הליקוטם דא"ח (צ"צ) ערך יום סכ"ד (ס"ע שעט ואילך).

השמש... אין שינוי... "המאור הגדול": ראה אזה"ת בראשית א.א: השמש נק' המאור הגדול שמקבל מבחי' גדול הוי' ולגדולתו אין חקר כפי שמאירה למעלה מהצמצום ע"כ נק' המאור הגדול ולכן אין בהשמש שינויים ותמיד מאירה. ראה רש"י ר"פ וישלח לב.א.

ובלשון הפסוק: בראשית א.טז. "להאיר על הארץ" שם, טו.

"באשלותא": בין י"ד לט"ו בחודש – ראה מכ' ר"ח ניסן התשר"מ הע' ד"ה ביום ארבעה-עשר חמשה-עשר. וראה זח"א קנ, רע"א. ח"ב פה.א.

"לחושך קרא לילה" – "ויקרא אלקים לאור יום": בראשית שם, ה. תורת חיים ("הוראה בחיים): ראה זח"ג נג.ב.

כ"כ דרכיך דעהו: משלי ג, ו (וראה ברכות סג.א). רמב"ם הל' דעות ספ"ג. טושו"ע או"ח סרל"א (ומסיים בשר"ע שם: ומי שנוהג כך עובד את בוראו תמיד. ובטור שם: נמצא עובד את בוראו כל ימיו).

ש"ע אדה"ו או"ח סקנ"ו ס"ב (וש"ג). וראה או"ח לה"מ עה"ב ד"ה עוד נראה. "דעהו" – לשמש: ראה תניא ספ"ג.

הרי הוא מאיר – את עצמו... ואת העולם כולו: להעיר מרמב"ם הל' תשובה פ"ג ה"ד (מקידושין

ובתפילה זו מפסיקים לומר "משיב הרוח ומוריד הגשם". (אמר 'מוריד הגשם', אם נזכר טרם שסיים ברכת 'מחיה המתים' – חוזר ל"אתה גיבור" [ולא מהני לומר מיד 'מוריד הטל'], נזכר אחר שאמר "ברוך אתה ה'", יסיים 'למדני חוקיך' ויתחיל "אתה גיבור", נזכר אחר-כך – חוזר לראש התפילה. נזכר כשהגיע זמן מנחה, מתפלל שתיים. אמר "משיב הרוח ומוריד הטל" אינו חוזר, והמסופק – עד שלושים יום, חוזר. שמע הכרות 'מוריד הטל' קודם שהתפלל שחרית – אם אינו מתפלל במניין אחר – יאמר גם בשחרית 'מוריד הטל'.)¹⁰²

כחזרת הש"ץ – תפילת טל.

לאחר אמירת תהילים, לפני הקידוש, אומרים 'שש זכירות'¹⁰².

צריך לדאוג לכך, שבכל סעודה ביום-טוב תהיה הכנסת-אורחים¹⁰³.

בקידוש: 'אתקינו', 'אלה מועדי', ו'בורא פרי הגפן'.

אכילת מצה: "צריכה להיות [על-פי חסידות] אכילת מצה גם בהשישה ימים, ויש בזה קצת מצווה"¹⁰⁴.

כחזרת הש"ץ – תפילת טל.

לאחר אמירת תהילים, לפני הקידוש, אומרים 'שש זכירות'¹⁰².

צריך לדאוג לכך, שבכל סעודה ביום-טוב תהיה הכנסת-אורחים¹⁰³.

בקידוש: 'אתקינו', 'אלה מועדי', ו'בורא פרי הגפן'.

אכילת מצה: "צריכה להיות [על-פי חסידות] אכילת מצה גם בהשישה ימים, ויש בזה קצת מצווה"¹⁰⁴.

כחזרת הש"ץ – תפילת טל.

לאחר אמירת תהילים, לפני הקידוש, אומרים 'שש זכירות'¹⁰².

צריך לדאוג לכך, שבכל סעודה ביום-טוב תהיה הכנסת-אורחים¹⁰³.

בקידוש: 'אתקינו', 'אלה מועדי', ו'בורא פרי הגפן'.

אכילת מצה: "צריכה להיות [על-פי חסידות] אכילת מצה גם בהשישה ימים, ויש בזה קצת מצווה"¹⁰⁴.

כחזרת הש"ץ – תפילת טל.

לאחר אמירת תהילים, לפני הקידוש, אומרים 'שש זכירות'¹⁰².

צריך לדאוג לכך, שבכל סעודה ביום-טוב תהיה הכנסת-אורחים¹⁰³.

בקידוש: 'אתקינו', 'אלה מועדי', ו'בורא פרי הגפן'.

אכילת מצה: "צריכה להיות [על-פי חסידות] אכילת מצה גם בהשישה ימים, ויש בזה קצת מצווה"¹⁰⁴.

כחזרת הש"ץ – תפילת טל.

לאחר אמירת תהילים, לפני הקידוש, אומרים 'שש זכירות'¹⁰².

צריך לדאוג לכך, שבכל סעודה ביום-טוב תהיה הכנסת-אורחים¹⁰³.

בקידוש: 'אתקינו', 'אלה מועדי', ו'בורא פרי הגפן'.

אכילת מצה: "צריכה להיות [על-פי חסידות] אכילת מצה גם בהשישה ימים, ויש בזה קצת מצווה"¹⁰⁴.

כחזרת הש"ץ – תפילת טל.

שמחת יום-טוב: חייבים בה מדאורייתא; ועם-כל-זה, כדברי הרמב"ם, "לא ימשך ביין"¹⁰⁵.

ממצוות שמחת יום-טוב, שהגברים חייבים לשתות בכל אחד מימי החג (כולל ימי חול-המועד) רביעית יין¹⁰⁶. אך אפשר לצאת ידי חובה זו בשתיית ארבע-כוסות של אמש¹⁰⁷.

בנוסף לזה, בכל יו"ט [ולא בחול-המועד] "צריך לקבוע כ"פ סעודה על היין, דהיינו שישתה יין באמצע סעודתו אם ידו משגת [ויש לדון במי שקשה לו לשתות יין, אם חייב בזה. וביין שמחה לא נזכר "אם ידו משגת" ואולי חייב שם בכל עניין], וירבה בכשר ויין ומגדנות כפי יכלתו"¹⁰⁸.

מוצאי יום-טוב*:

עריכת: בתפילה הראשונה של חול-המועד יש לזכור לומר ארבעה דברים אלו¹⁰⁹:

(א) מוריד הטל; (ב) אתה חוננתנו; (ג) ותן ברכה; (ד) יעלה ויבוא.

שכח אחד מהם, ונזכר אחר שסיים תפילתו:

א. אמר (או ספק אמר¹¹⁰) "משיב הרוח ומוריד הגשם" – יחזור לראש התפילה.

ב. שכח לומר "אתה חוננתנו" – לא יחזור

102) ע"פ היום יום חי מניא, ספר-המנהגים עמ' 18, ומיקומו כפי הנדפס במחזור השלם.

103) כדי למנוע את עניין 'פרש חייכם' – 'התועודיות' תשמ"ג, עמ' 1838, עיי"ש.

104) ע"פ חסידות – לקוטי-שיחות חכ"ב עמ' 276 מביאורי הזוהר להצמצום צדק עמ' צו וסה"מ תרס"ח עמ' קעא. ברור מלשון המכתב שם, שהכוונה גם ליום הראשון דחג הפסח. ובלקו"ש שם עמ' 33 נתבאר שזה בדומה לעניין 'תפילת ערבית רשות'. בשערי ה' ומנהג או"ח ח"ב סי' רט הביאו רק את המקורות שציינו הרבי לשלילת המצוה בזה ע"פ נגלה. ועיי' 'הגדה שלמה' עמ' 160.

105) מרשימת הרבי (נדפסה במילואה באי"ח עמ' רנה, לקוטי-שיחות חייא עמ' 336), ספר-המנהגים עמ' 38, וש"י.

106) שו"ע אדמו"ר סי' תקכ"ט ס"ז, תורה-אור עמ' 198.

107) ראה שיחות קודש תשל"א ח"ב עמ' 87, והמקור לכאורה בתנ"ח ידי יין, פסחים קב.ב.

108) שו"ע אדמו"ר סי' תקכ"ט ס"ד, ועיי"ש ובקו"א ר"ס רמב. השיעור לכאורה רביעית, ואם שתה כך פעם אחת ביממה יצא גם ידי שמחה הניל. אבל אם יצא י"ח שמחה בין הקידוש כניל, עדיין חייב לשתות בסעודה היום ומחר.

109) שו"ע אדמו"ר סי' קיד ס"י. אמנם במשנ"ב שם ס"ק לח הביא ממו"ק ומנ"ר גיבורים שאם ברור לו שהיה בדעתו להזכיר כדן בתוך התפילה ולאחר זמן מופלג נפל ספק בלבו אם הזכיר או לא, אין צריך לחזור. ואם נתעורר הספק מייד אחר התפילה יש לחזור (בצוקו"ש סי' כא לא הביא זאת, אולי מפני הקידוש). ועי' בזה בסי' איש-ישראל פכ"ג הע' קלד. וכפי הביא שם בשם בעל המנחת-שלמה, שאם זוכר שבתחילת אותה ברכה היה בדעתו לומר כדן, מסתבר שלא טעה.

מקריא ההגדה הוא המזמן.⁹⁴
 כל אחד ואחד מהמסובים אוחו בידו את הכוס עד אחרי 'בונה ירושלים'.⁹⁴
 "שפוך חמתך": אחר שתיית כוס שלישי מווגים כוס רביעית, לוקחים נרות דולקים והולכים לפתוח את כל הדלתות שבין מקום עריכת הסדר לבין רשות הרבים (או החצר).
 אומרים "שפוך חמתך" בישיבה ואין צריך לעמוד. כל המסובים אומרים זאת במקומם, ורק השלוחים אומרים אותו אצל הדלת.¹⁶
 שעת פתיחת הדלת היא עת רצון רבתי, ויש לבקש בה (במחשבה) על עניינים רוחניים.⁹⁵
 'הלל' – 'נרצה': כשהשלוחים חוזרים, מתחילים "לא לנו". אין מדקדקים לומר 'הלל' קודם חצות.¹⁶
 גם אורחים שאינם מסובים לסדר, עונים 'הודו', כסדר הנהוג בבית-הכנסת בעת אמירת הלל.⁹⁶
 באמירת ("הלל הגדול") כ"ו פסוקי "הודו... כי לעולם חסדו": מכוונים באותיות שם הוי"ה כנדפס בסידור.⁹⁷
 "לשנה הבאה" (פעם אחת):⁹⁸ שלא כב'הא לחמא עניא' (ראה שם), כאן אין מדקדקים בהטעמה מלעיל-מלרע. כי העיקר שתבוא הגאולה השלמה מיד, וממילא יהיה 'לשנה הבאה בירושלים'.⁹⁸
 * מנהג בית הרב: אחר אמירת "לשנה הבאה בירושלים", האדמו"ר מחזיר ושופך היין מכוסו של אליהו [לכוס שלו, ומהבקבוק לכוסו (לתקן) ושוב] אל הבקבוק [וחזור חלילה פעמים רבות], וכל המסובים מנגנים בשעה זו הניגון "אלי אתה ואורך" – מעשרת הניגונים של רבנו הזקן.¹⁶
 * בבית הרב אין נוהגים לומר פזמונים (המובאים בשאר סידורים והגדות-של-פסח).¹⁶

* אין אומרים "חסל סידור פסח".¹⁶
 * משנת תשי"א עד תש"ל ועד בכלל, לאחר הסדר (בבית כ"ק אדמו"ר מהור"י צ'), היה הרבי נוהג להתוועד (כמובן – בלא 'לחיים') בבית-הכנסת.
 סדר כללי – לעולים ולציבור הרחב * ממכתב הרבי:⁹⁹ "נהניתי ממה שכתב אודות עריכת הסדרים בבית-הכנסת, ושלכל קערה היתה מצה שמורה".
 קריאת שמע שעל המיטה:
 נוהגים לקרות על מיטתו בלילה זה רק פרשת 'שמע' וברכת 'המפיל'.¹⁰⁰
 תפילת שחרית:
 אם לא הספיקו להכין את שני ספרי-התורה לקריאת היום מערב יום-טוב, יש לגוללם לפני תפילת שחרית, כדי למנוע 'טרחא דציבורא'.¹⁰¹
 הלל שלם, עונים 'הודו' בקול כנ"ל בלילה. לאחר ההלל – קדיש תתקבל. שיר של יום, קדיש יתום. הוצאת שני ספרי-התורה, שלוש-עשרה מידות (פעם אחת), רבש"ע, בריך שמה וכו'.
 בספר-התורה הראשון קוראים לחמישה עולים בפרשת בא "משכו וקחו", מניחים את הספר השני על הבימה ליד הראשון (ונשאר על הבימה עד אחרי הקריאה בו) ואומרים חצי קדיש, הגבהה וגלילה. בספר השני קוראים למפטיר בפרשת פינחס "ובחודש הראשון" הגבהה וגלילה. הפטרה. אשרי. יהללו. חצי קדיש.
 אם יש רק ספר-תורה אחד – אין מגביהים אחר חצי קדיש, אלא גוללים למפטיר, ומגביהים וגוללים אותו רק לאחר גמר המפטיר. אולם את החצי קדיש אומרים תמיד אחרי הקריאה שלפני עליית המפטיר.
 קודם מוסף מכריז השמש "מוריד הטל",

98 לקוטי-שיחות חייב ס"ע 543.
 99 אגיק חייא עמי סד.
 100 שו"ע אדמוה"י סי תפא ס"א. ובסדר השני – כבכל יו"ט (ספר-המנהגים).
 101 כנפסק בשו"ע סי קמד ט"ג שאין גוללן ס"ת בציבור.

"נר מצווה ותורה אור". בין אם הוא עושה זאת בהתלהבות רבה ובין אם לפעמים בהתלהבות פחותה, הרי זה תמיד "נר מצווה ותורה אור" – ה"מאור הגדול" בעבודת ה'.
 הסוג השני הוא ענייני "רשות", כאכילה ושתייה וכיוצא בהן, שהרי אכילה ושתייה לכשעצמן, בשביל האדם עצמו, אינן מצווה (מלבד בשבת ויום-טוב, בפיקוח-נפש וכו'). ולמרות שענייני הרשות צריכים וחייבים להיות על-פי התורה, "תורה אור", הרי אינם עומדים ביחס והשוואה לתורה ומצוות. הם מקבלים את אורם, "המאור הקטן", מן התורה "המאור הגדול", כשם שהירח מקבל אורו מן השמש.
 במיוחד בענייני רשות, כאכילה ושתייה וכיוצא בהן, הקשורים עם נטיות טבעיות חזקות, נדרשת השתלשלות מיוחדת שיהיו לשם שמים, אם אפילו במצוות קיימת אפשרות של "מצוות אנשים מלומדה", כאשר השיגרה (ההרגל) היא לא רק הפרעה ל"מעלין בקורש", אלא אף לעצם קיום המצוות כראוי – על-אחת-כמה-יזכמה בענייני רשות, כאשר ההרגל עלול ח"ו לגרום לירידה, עד לעשיית ההיפך: 'זולל וסוכא', וכו'. לפיכך דרושה בענייני רשות עירנות מיוחדת והשתדלות מיוחדת, להחדיר בהם יותר "לשם שמים", יותר אור, עד למלוא השלימות של "סיהרא באשלמותא". למרות שגם אז הרי זה עדיין רק "לשם שמים", הוא יעשה בהם 'אחר מכן ענייני שמים' – ובינתיים הרי זה עדיין "לילה", רשות.
 וגם זו אחת מן ההוראות שבהרגשה של "בחצי הלילה", הרומזת, כאמור, לענייני רשות, שהם ביחס לתורה ומצוות ביחס הלילה ליום – שאפילו "בחצי הלילה", בגשמיות שבגשמיות שבענייני הרשות, הוא חייב להשתחרר לגמרי מן הגלות (השיעבוד אל) "מצרים" (הומריות, ואל הגבלות הגשמיות).

מ, רע"ב): צריך כל אדם שיראה עצמו... עשה מצווה אחת הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות.
 נר מצווה ותורה אור: משלי ו, כג.
 ענייני "רשות": ראה בארוכה מכ' ערב ח"י אלול ה'תשמ"ג. וש"נ.
 שבת ויום-טוב: ראה שו"ע אדה"ז או"ח ר"ס רמב. שם ר"ס תקכט. וש"נ.
 ענייני הרשות... הרי אינם... ביחס והשוואה לתורה ומצוות: ראה בארוכה ר"ה וירד ה' תרס"ב וד"ה בראשית תש"ה (פ"ל), שהבירור שמדברי הרשות מגיע רק בבחינת "לבוש מלכות", ודווקא על-ידי המצוות ממשיכים בחינת "כתר מלכות" (ראה גם תו"א מג"א, צא, סע"ב. שערי-אורה סד, א).
 הירח מקבל אורו מן השמש: להעיר גם מזה"א רלו, סע"ב. ובכ"מ.
 ענייני "רשות"... לשם שמים: כמארו"ל "כל מעשיך יהיו לשם שמים" – אבות פ"ב מ"ב. רמב"ם וטושו"ע שם וצ"ק שבשו"ע אדה"ז שם השמיטו (אבל מצ"ע בפנים צ"עין באדר"ג פ"ז ובח"פ להרמב"ם פ"ה, שבשניהם מקושר הג"ל עם "בכל דרכיך דעהו" – שהובא בשו"ע אדה"ז שם).
 קשורים עם נטיות טבעיות חזקות, נדרשת השתלשלות מיוחדת: ולהעיר מתורת הה"מ (אור"ת הוספות סי' מ', מ' מלק"ת ואתחנן ט, ד): שאע"פ שארו"ל (ראה תו"כ ס"פ קרושים) אל יאמר אדם אי אפשר בכשר וכו' אלא אפשי ומה אעשה ואבי שבשמים גור עליי, היינו במי שלא חטא מעולם, אבל הבע"ת צ"ל כל מיני רע ואיסורים מאוסים אצלו ושיאמר אי אפשי כו' בכדי שלא יפול ח"ו. וראה לקו"ת שם.
 "מצוות אנשים מלומדה": ישעיה כט, יג. וראה תו"א ר"פ וארא. המשך תרס"ו ע' שיד-שטו. סה"מ קונטרסים ח"ב שז"ב.
 השיגרה (ההרגל)... הפרעה... לעצם קיום המצוות: שלכן, כשעובד רק לפי רגילותו נקרא "אשר לא עבדו" – חגיגה ט, ב. תניא פט"ו. המשך תרס"ו שם.
 מעלין בקורש: ברכות כח, א. וש"נ.
 הרי זה עדיין רק "לשם שמים", הוא יעשה בהם 'אחר מכן כו': וע"ד החילוק בין "כל מעשיך יהיו לשם שמים" ו"בכל דרכיך דעהו" – ראה לקו"ת ש"ח ע"מ 907. שם ע"מ 932. ח"י ע"מ 104 ואילך.
 – אף שבכ"ף "בכל דרכיך" כולל גם מעשיך לשם שמים (ראה רמב"ם ושו"ע שם).

כך גם העניינים הרמוזים ב"חצי היום", כל ענייני "נר מצווה ותורה אור" שבהם עומד האדם במלוא התוקף של האור – צריכה להיות הזהירות שתהיה "יציאת מצרים", יציאה מן ההגבלות והמדידות, כולל הגבלות ומדידות דקדושה, שייצא משביעות רצונו מעצמו וממצבו. ואדרבה: ככל שתהא דרכו נעלית ורמה – הוא חייב להגיע לדרגה גבוהה יותר. צריך שיהיה, כפי שאומרים כל יום – ביום בנפדר ובפלאה בנפדר: "בכל מאורך", "מסירות נפש", "מסירת הרצון", מסירה מוחלטת של רצונו אל הקב"ה.

ורבר זה רמוז בהדגשה של "בעצם היום הזה", ב"חצי היום": אפילו כאשר האדם עומד בדרגה נעלית מאוד של אור בכל ענייני "נר מצווה ותורה אור", הוא צריך, חייב, לקיים "יציאת מצרים" כדי להגיע לדרגה נעלית עוד יותר.

ובלשון הכתוב: "יילכו מחיל אל חיל", מ"חיל" – כלומר: מצב שאין לו בו כל חיסרון, ואדרבה: השם נתן לו "כוח לעשות חיל", אך יחד עם זה נתן לו את הציווי (ואת הכוח לכך) שמטרתו, עבודתו לה' בדבנני, בשלימות, היא לא לעמוד בדרגה אחת, ככל שתהיה זו דרגה נעלית, כי אם דווקא הליכה "מחיל אל חיל": גם לאחר שהשיג, בעזרת הקב"ה, את דרגת "עושה חיל", אין הוא נח והוא משתדל להשיג "חיל" נעלה יותר.

על-פי האמור יובן גם ביתר עומק החיוב להזכיר את יציאת מצרים בכל יום, הן ביום והן בלילה. לכאורה: כיוון שכבר הוזכרה וקויימה אתמול "יציאת מצרים", הן בעניינים של "יום" (נר מצווה ותורה אור) והן בעניינים של "לילה" (ענייני רשות), מה שייך לקיים היום שוב את "יציאת מצרים"?

אך ההסבר הוא, כי מאחר שהגיע יום חדש, הרי המצב של יום אתמול, ככל שהוא טוב, הוא בסוג של "מצרים" לגבי המצב הנעלה, החדש, שניתן להגיע אליו ביום החדש, וגם מ"מצרים" זה, צריכים והייתבם לצאת, וגם בזה – ביד רמה.

* * *

ויהי-רצון, מאחר ואנו נמצאים עדיין ב"לילה" של הגלות, ויתר על כן – באפילה של ה"חושך

"יציאת מצרים", יציאה מן ההגבלות... כולל הנבלות... דקדושה: ראה תניא פמ"ז. תו"א וארא נז, ב. ואילך. בשלח סד, א"ב. יתרו ע"ג, ואילך. לקו"ת במדבר ג, א. י, ג. שער האמונה לאדה"א פכ"א (לט"א ואילך). סיפור שער התפילין (ת.ד). ד"ה ויהי בעצם היום הזה תרנ"ה (סה"מ תרנ"ה עמ' ע"א ואילך). ובכ"מ.

שייצא משביעות רצונו וכו': ראה לקו"ש חט"ז עמ' 273. וש"נ. "היום יום" ל' סיון (עמ' סו). ככל מאורך: ואתחנן וכו'. וראה תו"א מקץ לט, ג"ד. דרמ"צ קכג, ב. קס"ב. ד"ה צינה וראינה תר"ס. ובכ"מ. וראה ספר הערכים-חב"ד ערך אהבת ה' – בכל לבבך, נפשך ומאורך ס"ד. וש"נ.

"מסירות נפש", "מסירת הרצון": תו"א שם לו, ב. ובכ"מ. אפילו כאשר האדם עומד בדרגה נעלית... להגיע לדרגה נעלית יותר: להעיר מתורת הבעש"ט (כש"ט – הוצאת קה"ת – הוספות ס"י י"ד. וש"נ) עה"פ (שמות ג, כ"ג) וירא מלאך ה' אליו גו' אסורה נא גו' – בסיום חזו"ת התורה שם.

ובלשון הכתוב: תהילים פד, ח. וראה ברכות בסופה. שו"ע אדה"א או"ח סקנ"ה ס"א. וש"נ. השם נתן לו "כוח לעשות חיל": עקב ה"ח.

הציווי... (ואת הכוח: שהרי אינו מבקש אלא לפי כוחו – במדב"ר פי"ג, ג. כדבנני: ראה כתובות סו, רע"א.

החיוב להזכיר... יציאת מצרים: רמב"ם הל' ק"ש פ"א ה"ג. שו"ע אדה"א או"ח סו ס"א. לכאורה וכו': ראה גם ד"ה בכל דור ודור די"א ניסן ה'תשמ"א.

ב"פלאה" של הגלות: ראה תו"א שמות ג, סע"ד ואילך: הדגה ארז"ל מזכירני יצי"מ בלילות, פי' בכל הגלויות ושעבוד הדומות ללילות. וראה גם תו"א וישב כח, ג"ד.

אוכלים את הסעודה שלא בהסיכה¹⁶. מתחילים באכילת הביצה שעל הקערה¹⁷. הרבי לא בדק ולא פתח כלל את הביצה לפני אכילתה. טבל אותה תחילה ג' פעמים במי-מלח. במשך הסעודה טבל את המצה ג' פעמים במלח ואוכלה¹⁸.

למים אמצעיים ואחרונים אין להעביר האצבעות על השפתיים – בכל שבעת ימי הפסח¹⁹.

אין נוהגים לומר 'לחיים', שלא יראה כמוסיף על הכוסות²⁰.

הרבי שתה מכוסו במשך הסעודה²¹, ולפני מזיגת כוס שלישי מסרה לטוטפה, ואחר-כך (ככלל השנה) קינחה מבפנים ומבחוץ במפית-נייר²².

'צפון':

לפני אכילת האפיקומן יש לשתות באופן שלא יבוא לידי צימאון אחר-כך²³.

בסוף הסעודה מוציאים את האפיקומן, מחלקים לכל אחד ואחת כוית. טוב לאכול שני 'כויתים', אחד זכר לפסח ואחד זכר למצה הנאכלת עמו²⁴. יש לאכול את כולו במקום אחד²⁵. אוכלים בהסבה, ויש לסיימו קודם חצות²⁶ (12:39 באזור המרכז).

'ברך':

הרבי מזג 'כוס של אליהו' תמיד קודם ברכת-הזמון, ואחריו מזג לו כוס שלישי²⁷.

הרבי השתמש בכוס זכוכית לכוסו של אליהו, ובדקה תחילה בשוליה אם היא חלקה ללא פגם²⁸.

המרור בחרוסת. מנערים את החרוסת, שלא יתבטל טעם המרירות. ואז מברכים "על אכילת מרור", ומכוונים לפטור בזה גם את המרור שב'כורך', ואוכלים שלא בהסיכה²⁹. לועסים היטב, כדי להרגיש את טעם המרירות.

החסה וה'חריין' מצטרפים יחד ל'כוית' מרור³⁰.

הרבי נהג לאכול גם חלק מראש התמכא, לא-טחון. אבל שיעור גדול במיוחד. אך הזהיר בשם אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע, שאין יוצאים ידי חובה במרור שאין יכולים לסובלו מחמת חריפותו³¹.

לפי ספר 'שיעורי תורה' – שיעור כוית מרור 19 גרס. אולם אם אוכלים קלח (שהוא דחוס יותר), דרוש להוסיף עוד 2 גרס, וכן עבור מה שנשאר בין השיניים.

הרבי לקח כשיעור ביצה של ימינו. את קלחי החסה לא אכל³².

'כורך':

לוקחים כוית מהמצה התחתונה וכוית מרור (בסך הכל) משני הסוגים. מניחים מעט חרוסת יבשה על המרור, ומנערים אותה מיד אחר-כך (הרבי מרח חרוסת – אולי כשנפלה החרוסת שטבל בה מעל התמכא – על התמכא ולא על העלים. בסוף ה'כורך' היה טובל את חתיכת התמכא השלמה בחרוסת, ואוכלה עטופה בעלי החסה – ולא נייער³³). כורכים אותם יחד, אומרים "כן עשה הילל..." ואוכלים אותם ביחד ובהסיכה³⁴.

'שולחן-עורך':

83) שו"ע אדמו"ר סי' תעג סכ"א.

84) 'אוצרי עמי קלה"ו.

85) ראה שם עמי קעט.

86) שם עמי קפג. ומציין לטעמי המצוות להאריז"ל סי' פ' ויקרא, שהאריז"ל היה אוכל ביצים צליות ולא בדקן

מחשש דם (ראה ברמ"א סי' סו סי"ח ובכ"ה-החיים שם סי' ק"א). ובפרט שכיום ע"פ הפיקוח הממשלתי בכל מקום,

הביצים שבשוק הנין רק "ספנא מארעא" (ראה שם סי' ז).

87) שם עמי קפד.

88) לכאורה מקיימים בשתייה זו "קביעת סעודתו על היין"

שחייבים בכל סעודה ביום-טוב, ראה להלן בסעודת היום.

אבל מסתבר יותר ששיל הסדר כולו נחשב תמיד "קבע סעודתו על היין". ואכן כנראה לא ששה הרבי רביעית ב"ת

אחת.

89) שם עמי קפח.

90) שו"ע אדמו"ר סי' תעח ס"ב.

91) שם סי' תעז, ד, ו. וספר המנהגים (קודם חצות – בסדר א' בלבד).

92) 'אוצרי עמי קצב.

93) שם עמי קצד.

המפה שעליהן, עד "על שום" השני¹⁶.
* 'מרור זה' – מנהג בית הרב להניח (שתי) הידיים על המרור והכורך – עד "על שום" השני¹⁶.

לפני 'לפיקך' מכסים את המצות ואחר-כך מגביהים את הכוס (כפי הסדר הנהוג בקידוש¹⁷). אוחזים את הכוס עד "ונאמר לפניו הללויה", ומעמידים אותה על השולחן, לאמירת שני פרקי ה'הלל' הראשונים, וחוזרים ומגביהים אותה לברכת "אשר גאלנו"¹⁶. אין מברכים על ה'הלל' שבסדר. וקוראים אותו מיושב, דרך חירות¹⁵. גם ברכת 'אשר גאלנו' נאמרת מיושב¹⁶, וכן ברכת 'בורא פרי הגפן'¹⁷.

לפני 'רחצה' אמר הרבי בפיו בלחש את כל הדינים שבסידור, מ'רחצה' עד 'כורך'¹⁶. נטילת ידיים. מנהגנו (בנטילת ידיים תמיד)¹⁸: בורקים תחילה ומוודאים את נקיות הידיים. לוקחים את הכלי מלא מים ביד ימין ומושיטים אותו ליד שמאל. נזהרים מרטיבות בידיים. מנהגנו לאחוז את הכלי במגבת, ומנהג זה פשט בימינו גם בין נשי ובנות חב"ד. אחרי הברכה ולפני הניגוב משפשפים יפה את הידיים זו בזו. אחרי תחילת השפשוף מתחילים את הברכה.

'מוציא' 'מצה':

כל בני הבית חייבים במצוות אלו. ידי חובת 'לחם משנה' יוצאים על-ידי ראש המשפחה, אך כל אחד ואחד מברך לעצמו כשהוא אוכל¹⁹. 'וייקח המצות כסדר שהניחם, הפרוסה בין שתי השלימות, ויאחזם בידו ויברך 'המוציא'... 'ולא יבצע מהן, אלא יניח המצה השלישית להישמט מידו. ויברך על הפרוסה עם העליונה טרם ישברם... [על אכילת מצה]. ויכוון לפטור גם-כן אכילת הכריכה שממזה השלישית, וגם

אכילת האפיקומן יפטור בכרכה זו – 'על אכילת מצה'¹⁶.

הרבי מברך את כל הברכות הללו מיושב. נוטל בשתי ידיו את שלוש המצות, כשאצבעותיו מפרידות בין מצה למצה, ומברך המוציא. אחר-כך מניח למצה התחתונה להישמט מידי, ומברך על אכילת מצה ושובר מהן – בהיותן מכוסות – לפרוסות קטנות כדי צורכו. מסדרן זו על גבי זו ואוכלן יחד בשתי ידיו. אינו מכניסן לפיו בבת-אחת. ניכר שאינו בולע את ה'זיתים' בשלמותם¹⁶.

שיעור כזית: המקובל הוא, ששיעור 'כזית' במצה הוא 27 גרם, כמצחית מצת-יד. יש מקום לומר¹⁸, שהואיל ושיעור ה'כזית' הוא מידת נפח, הרי 27 סמ"ק במצת-יד (בלי דחיסה) אינם יותר מ-11 גרם (כרבע מצת-יד). במקום הצורך יש לסמוך על זה, ובוודאי ב'זיתים' שמדרבנן שאחרי הכזית הראשון.

חלוקת המצה לבני הבית מיד אחר הברכה אינה בבחינת הפסק, ואין מקום לעכב את אכילתם עד גמר אכילת בעה"ב. והמחמירים כזה, הנה לאחר ברכת המוציא ומצה, לוקח בעל הבית את ה'כזיתים' לעצמו, ומוסר לזוגתו או לאחד המבוגרים להכין ולחלק לכל השאר כדי שלא יהיה לו הפסק, וכל אחד מברך ואוכל כשמקבל (אפשרות נוספת: להכין מראש 'כזית' לכל אחד בשקית נפרדת, ורק לצרף לה מבציעת בעל-הבית).

מסיימים אכילת כל 'כזית' (גם במרור ובכורך) לכתחילה עד 4 דקות¹⁸, ובלבד שלא ייכנס לחשש 'אכילה גסה'.

'מרור':

מרככים מקצת מהחרוסת שעל הקערה בין שבתוך הכלי שתחת לכוס. טובלים מקצת

עמי קעו.

(79) כל השנה – ראה אגיק חייד עמי כט, שערי הלי ומנהג

אויח חיאי סי קמג.

(80) יאוצרי עמי קעו.

(81) ראה יגדילתורה נג. חוברת סה סה י. ובכ"מ.

(82) שיעור-מקוה עמי קפב.

יכסה ארץ", עקבתא דמשיחא, נזכה בקרוב ממש לגאולה אמיתית, באופן שבו קויימה הגאולה ממצרים – עוד בהיות בני ישראל במצרים בחצי הלילה, ובכל סערת ההתלהבות והשמחה עד ש"פקע הגג" – ודבר זה שימש הכנה והקדמה ליציאת מצרים, יציאה כפשוטה, ביד רמה ובעצם היום הזה.

על-ידי שנחזק את הביטחון שה' גואל ישראל, ונחזק עוד יותר את התשוקה אל "לישועתך קיווינו כל היום", כשכל יום, במשך כל היום ובכל רגע מן היום, מקווים ומתפללים ללא הרף שתבוא הישועה על-ידי דוד מלכא משיחא.

ודבר זה ימהר עוד יותר את הגאולה האמיתית והשלימה בפועל ממש, באופן של "זורה בחושך אורך, ואפלתך כצהרים".

(תורת-מנחם – התוועדויות' תשד"מ, כרך ג, עמ' 1414-1410)

ה"חושך יכסה ארץ": ישעיה ס.ב. ובמצו"ד עה"פ: רצה לומר צרות יתרכו בעולם... יאיר לך אור הישועה.

עקבתא דמשיחא: ראה סוף מס' סוטה. ושם: בכל יום ויום מרובה כו'.
"פקע הגג": פסחים פה, סע"ב (בפסח דורות – שמקורו ונצטוו עליו ברה"ח ניסן בפסח מצרים – בא יב, יד; שם, יז ובפרש"י).

ודבר זה שימש הכנה והקדמה ליציאת מצרים: להעיר ממכילתא (הובא בפרש"י) עה"פ בא שם, ו. – נתבאר בארוכה בלקו"ש חט"ז עמ' 114 ואילך.

לישועתך קיווינו כל היום: תפילת העמידה – ברכת את צמח דוד וכו'. וראה לקו"ש ח"כ עמ' 459. הכ"ה עמ' 274.

כ"ה יום: גם בשבת ויו"ט (אף שלא באופן של צער, שחסר לו כו') – נוסף ע"ז שגם אז אומרים בכל תפלה "ותחזנה עינינו בשוכך לציון ברחמים".

מקווים ומתפללים: לא הרף שתבוא הישועה: וכמו שאומרים (בכמה נוסחאות ד) תיקון צנות: עד מת! וראה שיחת ש"פ משפטים וש"פ תשא ה'תשד"מ. ראה מדרש ההילים עה"פ (תהילים פג, ב) "אלוקים אל דמי לך אל תחרש ואל תשקוט א-ל", הובא ונתבאר באוה"ת לתהילים (יהל אור) עה"פ (עמ' רחצ). וראה גם ד"ה ויקם עדות דש"פ אחרי, שבת הגדול ה'תשד"מ.

זורה בחושך אורך, ואפלתך כצהרים: ישעיה נח"י. ובמצו"ד כאן: בהיות בעולם חשכת הצרות יורה אורך ולא תהיה נכלל עמהם וכו'.

כצהרים: ראה רד"ק עה"פ: כמו הצהרים שהוא חזק אור היום.
"אפלתך" – שיא החושך: ראה בא י, כב. ובפרש"י.

הלכות ומנהגי חב"ד

מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג

בגיליון הקודם נכתב בעניין צליית הזרוע, יש לעשותה "לפני השבת". כמובן שדין זה הוא כאשר ערב פסח חל בשבת ולא בקביעות השנה. יש לצלות את הזרוע קודם החג. וכן בעניין פירור ה'חריין' והחרוטה.

שבת-קודש פרשת צו

י' בניסן, שבת הגדול

תקופת ניסן: ליל שבת בשעה 12:00.

דרשה: "נהגו בדורות האחרונים שהחכם דורש הלכות פסח בשבת שלפניו אם אינו ערב פסח... והעיקר... ללמד להם המעשה אשר יעשו, ולא כמו שנוהגין עכשיו".

הפסרה: "כה אמר ה'... אבדה האמונה ונכרתה מפיהם, [ומדלגים עד] כה אמר ה' אל תהלל... נאום ה'" (ירמיהו ז, כא-כ; ט, כב-כג).

אחר תפילת מנחה אומרים את ההגדה,

מ"עבדים היינו" עד "לכפר על כל עוונותינו". הרבי נהג לאומרה עם הציבור, בישיבה. מוצאי שבת-קודש – אין אומרים "ויהי נועם", "ואתה קדוש". קידוש לבנה.

יום ראשון

היום הבהיר י"א בניסן

יום הולדת את כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, בשנת תרס"ב, דור שביעי לנשיא חב"ד. היום מתחילים לומר את מזמור ק"ה בתהילים, ואחר-כך את המזמור המתאים לכל אחד לפי מספר שנותיו.

יום שלישי

י"ג בניסן

יום ההסתלקות-הילולא של כ"ק אדמו"ר ה'צמח צדק' נ"ע, דור שלישי לנשיא חב"ד. נסתלק בשנת תרכ"ו, ומנוחתו כבוד

החודשים המתאימים.

(2) שו"ע אדמוה"י סי' תכט סי"ב.

(3) ספר-המנהגים סי' 33. לוח כולל-חבי"ד.

(4) הגש"פ של הרבי.

(5) לוח כולל-חבי"ד, משו"ע אדמוה"י סי' רצה סי"ג.

(6) אבל לא את הפרק הקודם – מענה הרבי (משנה אחרונה) בהגהת לקט "מנהגי יום הולדת" הנדפס בשה"ש תשמ"ח ח"ב עמ' 406, נדפס בהיכל מנחם ח"ג עמ' נה.

(7) במכתב כ"ק אדמו"ר מהור"י (אג"ק ח"י עמ' נג. קובץ מכתבים שבתהילים 'אהל יוסף יצחק עמ' 214) שהפרק לפי שנתו נאמר אחר תפילת שחרית, לפני אמירת שיעור התהילים היומי. במכתב הרבי (אג"ק חט"ו עמ' רלד. 'שערי הלכה ומנהגי או"ח ח"א סי' קצא) הורה, שבשעת הדחק ניתן לאומרו לאחריו. הרבי עצמו כשהתפלל לפני התיבה לא אמר זאת עם השיעור היומי. כשהתפלל ביחיד, לפעמים היה אומר (לפני תפילתו) עם הפרק של הרבנית כשאמרו הציבור אשרי ובה לציון לאחר קריאת התורה, שנכנס להאזין לה בימי שני וחמישי.

(1) ראה שו"ע אדמוה"י סי' תנה סט"ו, שהחמיר בעניין מים ששהו בביתו [מגולים, ע"פ הדי"מ שם, ואפילו בתוך מקרקר] בשעת [חצי שעה לפני וצאי שעה אחרי – דרכיית יו"ד קטו, פח מכה"ג שם] התקופה (אם לא מים שנשאבו למצוות מצוה, משום "שומר מצוה לא ידע דבר רע", וגם בהם לכתחילה) מציע לשים ברזל כמו מחט בתוך המים (ולחוציא מיד אח"כ). כמובן כי שם בקשר למים שבשכונת המת (בית שמת בו ובי בתים המוכים). [וכן אין שותים מים בשבת התקופה עצמה] ועד"ז בסי' רו סי"ד. וכן הובא ברמ"א יו"ד קטו סי"ה, וצ"ע שבשו"ע רבינו, חו"מ ה"י שמירת גוף ונפש ס"ד (במהדורת קה"ת תשי"ב ואילך, חלק ה' ז' עמ' 1773. במהדורה החדשה כרך ו' עמ' קמב), הביא כמה דברים מהרמ"א שם בקשר לשתית מים והשמיט עניין זה. פרטים בהירות זו נלקטו בס' 'שמירת הגוף והנפש סי' מז (ומהרה"ח ר' אליהו שיחי' נדא שמעתי שנוהגים להיזהר בה, ע"פ הפרטים דלעיל). התקופות צוינו בלוח 'היום יום' בעמוד שלפני התחלת הלוח' עצמו, ובלוח כולל-חבי"ד מופיעות תמיד בתחילת

אחת הצידה".¹⁶

שואלים בשפה המדוברת (כבית רבינו – אידיש¹⁷), וגם המדברים בלשון-הקודש מפרטים ומפרשים את השאלות על-פי המפורט בביאורי הרבי להגדה.

לפני "והיא שעמדה" מכסים את המצות ורק אחר-כך מגביהים את הכוס.¹⁶ והיא שעמדה – בישיבה.¹⁷

הרבי לא היה מניח את הכוס מידיו, עד שמקריא ההגדה סיים את הפסקה בקול רם.¹⁷ שפיכת יין מהכוס:

נוהגים לשפוך יין מהכוס – שלוש פעמים באמירת "דם, ואש, ותמרות-עשן"; עשר פעמים בעשרת המכות דהיינו פעם אחת בכל אחת מן המכות; ושלוש פעמים נוספות באמירת הסימנים "דצ"ך, עד"ש, באח"ב".¹⁷ אין מטיפים יין על-ידי אצבע, אלא שופכים באמצעות הכוס עצמה.¹⁷

כבית הרב נזהרים שלא לשפוך את היין לכלי כשהוא על השולחן, אלא כשהכלי התחתון על הארץ.¹⁷ וכן אין מעבירים על-גבי השולחן את הכלי עם היין השפוך.

מילוי הכוס מחדש: הרבי ממלאה עד שנשפכת על גדותיה (כמו לקידוש), וממלאה שוב ושוב – ג' פעמים.¹⁷

'דיינו': אין מפקינים באמצע אמירת הארבעה-עשר 'דיינו'. כ"ק אדמו"ר מהר"י צ"צ לא היה אומר ביאורים באמצע ה'דיינו', אלא לפני תחילתם או לאחר סיומם.¹⁷ "רבן גמליאל":

* במילים "מצה ומרור" הביט הרבי במינים שבקערה.¹⁷

* 'מצה זו' – מנהג בית הרב לאחוז את המצה השנייה והמצה השלישית יחד על-ידי

מציפנים את האפיקומן בין שני כרים, ולא תחתיהם.¹⁶ "אין נוהגים בחטיפת [גניבת] האפיקומן בבית הרב".¹⁷ 'מגיד':

"כבית הרב אין מגביהים הקערה, ורק מגלים מקצת המצות".¹⁶

הרבי היה נוהג לגלות מקצתן של כל ג' המצות, גם הפרוסה, ויש אומרים שהיה מסבבה, שיהיה הצד השלם מגולה כלפי חוץ.¹⁶ "איתא בכתבי האריז"ל שצריך לומר את ההגדה בקול רינה ובשמחה. ויש לומר שלכן היה כ"ק מו"ח אדמו"ר נוהג לומר את ההגדה בקול רם, ובזמנים שלא יכול היה לומר בעצמו בקול רם, זאת אומרת שנראה לאחר בחושיו הגשמיים שאינו אומר בקול רם, היה באותם זמנים דורש מאחרים שיאמרו הם בקול רם".¹⁶ הניקוד: "הא (ה'ה' בצירי) לחמא עניא" (אף-על-פי שהכוונה היא כאילו אומרים בקמץ, היינו 'זה', ולא 'הנה').¹⁷

אומרים זאת פעם אחת, ובישיבה.¹⁷ "לשנה הבאה בארעא דישאל" – מטעימים ב'מלעיל' (לשון עבר), ואילו "לשנה הבאה בני חורין" – מטעימים ב'מלרע' (לשון עתיד).¹⁶

* אחרי 'הא לחמא' מסלקים הקערה עם המצות לצד אחר (הרבי רק הסיטה קמעה), אך המצות נשארות מגולות.¹⁶

* אין צריך לשטוף ולהדיח את הכוס לפני המזיגה, שהרי שטפוה והדיחיה קודם הקידוש.

'מה נשתנה':

אם אין לו בן, הבת שואלת. ואם אין ילדים, אשתו שואלת. ואם אין לו אישה, הוא שואל את עצמו.¹⁶

64 'יאוצר' עמ' קנא. 1525

65 שם, עמ' קנז.

66 שם עמ' קנד (נוסח שונה – ב'תורת מנחם' חט"ו עמ' 196).

67 שם.

68 שם, עמ' קנט.

69 שו"ע אדמוה"י תעגמ. התועדויות תשד"מ ח"ג עמ'

1525

70 הנוסח המלא באידיש: הגש"פ 'היכל מנחם' עמ' מט.

71 יאוצר עמ' קסז.

72 סידור אדמוה"י.

73 יאוצר עמ' קע.

74 שם, עמ' קעא.

* בנים ובנות קטנים חייבים במצוות הסדר לפי הבנתם (וזהו גדר 'הגיעו לחינוך'), בכל אחת מהכוסות בנפרד, ולכן יש להכין עבור כל אחד ואחד מהם כוס המכילה רביעית⁴⁶. אין רגילים לחנך קטנים לפני גיל מצוות בהסבה⁴⁷.
* יש להכין כלי שבור, כדי לטפסף לתוכו (יש אומרים שאם לוקחים כלי חד-פעמי, או סוג כלי שאינו בשימוש בפסח, דיי בזה)⁴⁸.
* במשך כל זמן הסדר נמצא כוסו של הרבי, גביע גדול של כסף, לימין הקערה⁴⁹.
'קדש':

אומרים 'אתקינו' דיום-טוב, וקידוש.
* מנהגנו בקידוש ובכל כוס-של-ברכה, למזוג עד שיישפך מעט החוצה (כבהרלה), וגם בליל-הסדר יש לנהוג כך⁵⁰.
* הרבי כתב בהגדה "אין מרקדיקין שימוזג אחר", ובפועל אף לא הניח לאחרים למזוג לו⁵¹.
* נוהגים לקדש מעומד, הן בפסח הן בשבת ויום-טוב⁵². וגם השומעים עומדים.
* כוסו של הרבי גדולה ביותר. כשמניח הכוס בימינו אינה מוגבהת טפח מהשולחן, אחר-כך מגביה ידו עם הכוס [בהגש"פ של הרבי איתא, שמוגבהת למעלה משלושה טפחים מעל-גבי השולחן]⁵³. בכל פעם שנטול הכוס במשך הסדר, עושה כסדר הנוכח בסעיף זה⁵⁴.

* כשמתחיל – ייתן עיניו בנרות⁵⁵, ובשעת ברכת הגפן והקידוש – בכוס⁵⁶.
* אשה ובת שברכו 'שהחיינו' בהרלקת

הנרות, גם אם מקדשות בעצמן, לא יברכה עתה⁵⁶.
* כל אחת מארבע הכוסות של ליל-הסדר – שותים אותה כולה ובבת-אחת⁵⁷.
* אין מנגנים 'ניגונים' בשעת הסדר, וכאשר צריכים להמתין זמן מה [וכן 'כדי שלא יישנו התינוקות'] שרים משירי ההגדה, כגון 'ממצרים גאלתנו', 'על אחת כמה וכמה' וכדומה⁵⁸.
'ורחץ':

הרבי קרא לפני נטילה זו גם את האמור בסידור על 'כרפס'⁵⁹.
'כרפס':

שיעורו: פחות מ-15 גרם⁶⁰. מטבילים ואחר-כך מברכים, כדי לתכוף הברכה לאכילה ככל האפשר. ומכוונים להוציא גם המרור וגם הכורך. נוהגים לאוכלו שלא בהסבה. לאחר מכן אין מחזירים את הנותר ממנו לקערה (ואף אם נשאר, מסירים ממנה)⁶¹.
הרבי הטבילו ג' פעמים במי מלח⁶².
'יהץ':

פורסים את המצה כשהיא בתוך המפה, מכוסה. פורסים את המצה לשני חלקים: האחד גדול והשני קטן ממנו. החלק הגדול מניחים לאפיקומן, והקטן מניחים במקומו בין שתי המצות⁶³.

כ"ק ארמור' מהורש"ב ומהור"צ נ"ע היו שוברים את האפיקומן לחמש חתיכות. פעם נזדמן שנשבר לשש חתיכות, והניח הארמור'

46 ראה שו"ע אדמו"ר סי' תעב סכ"ה, נטעיגבריאלי פסח ח"ב עג"ב, ושי"ג.
47 אך ראה בנטעיגבריאלי ע"כ, שהביא מנ"י איש"ח (ועוד, שיש לחנכס בזה.
48 ראה בהגדה הנ"ל ע"מ סח.
49 שם ע"מ קמ"ב, ושי"ג.
50 שם ע"מ קמ"ב, ושי"ג.
51 שם ע"מ קמ"ב, ושי"ג.
52 אלא שהרבי עצמו לא תמיד הגביה כלי-כך. ראה יומן משנת תשי"ד (נדפס בסו"ס 'שיחות קודש' (ה), ברוקלין תש"ס, ע"מ 470-469) אודות לילת הסדר דאז. 'התקשרות' גיליון תקמ"ח ס"ע 16, אודות קידושא רבא. ועיי"ש.
53 שם ע"מ קסז.
54 וטוב שיהיו אלו (ע"פ אחד מהנרות שברכו עליהם, ובפרט ביו"ט שמברכים גם שהחיינו (לקו"ש דלהלן).
55 הגש"פ של הרבי, משו"ע אדמו"ר סי' רע"א, יח"ט. ביו"ט – לקו"ש כרך כב, ע"מ 283 ע"פ שו"ע שם ס"ד.
56 'אוצר' ע"מ קמ"ב, ושי"ג.
57 הגש"פ של הרבי.
58 'המלך במסיבתי' ח"א ע"מ קמ"ד.
59 הגש"פ היכל מנחם ע"מ מב. הרבי היה קם ממקומו והולך למטבח ליטול ידיו ('אוצר' ע"מ קמ"ז).
60 ע"פ 'שיעור מקוה' ר"ע קפב.
61 'אוצר' ע"מ קמ"ט.
62 שם ע"מ קמ"ב.
63 סידור אדמו"ר וספר-המנהגים.

בלויבאוויטש. יום התחלת הנשיאות של בנו הצעיר, כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע⁶.
כל אחד ואחת, אנשים נשים וטף, ינצלו 'עת רצון' זו, כד"י: א) ללמוד פרקי משנה (על-כל-פנים פרק אחד, המתחיל באות אחת) של שמו הקדוש. ב) להוסיף בלימוד תורתו של בעל ההילולא. ג) להוסיף בעבודת התפילה. ד) להוסיף בנתינת צדקה, ומה טוב – לעניין השייך לעבודתו המיוחדת של בעל ההילולא או למוסדות העוסקים בעבודתו, ובעבודת רבותינו נשיאינו ממלאי-מקומו. ה) לקיים התועדות של שמחה, שבה יקבלו עליהם הנאספים החלטות טובות בענייני תורה ומצוות⁷.

נשיא: היום אומרים את פרשת "זאת חנוכת המזבח"⁸ עד "כן עשה את המנורה", שהיא כנגד שבט לוי, ללא היה-רצון⁹.

יום רביעי

י"ד בניסן, ערב פסח

בדיקת חמץ:

הכנות: לפני הבדיקה צריך לנקות היטב את כל החדרים שצריך לבודקם¹². כמו-כן יש לרכז

במקום המשתמר מילדים וכו' את כל החמץ המיועד לאכילה בערב ולמחרת בבוקר¹³.

זמן קצר לפני הבדיקה מניחים במקומות שונים בבית עשר חתיכות של חמץ קשה¹⁴ (נכון שיהיו על-כל-פנים כל הפתיתים ביחד – כזית¹⁵). עוטפים כל אחד מהם בנייר¹⁶ (אך לא בנייר כסף, שאינו נשרף היטב).

זמנה: אור לארבעה-עשר – מיד אחרי צאת הכוכבים¹⁷ (באזור המרכז – בשעה 7:32), ותמיד לאחר תפילת ערבית¹⁸.

מקומה: כל המקומות שיש לחוש ולהסתפק שמא הכניס לתוכם חמץ, אפילו באקראי, צריכים בבדיקה¹⁹.

אופנה²⁰: לאור נר של שעווה ועל-ידי נוצת עוף. הבודק מניח את החמץ שמוצא בשקית קטנה של נייר. בגמר הבדיקה: מניח את השקית, הנוצה והנר שנתר בתוך כף עץ קעורה, עוטף הכל בנייר (מלבד ידיה הכף שנשארת מחוץ לעטיפה), כורך חוט סביב הנייר כמה פעמים, מהדקו וקושרו²¹ [צריך להיזהר להוציא בעוד מועד מהשקית את הרף ובו הברכה וכו']²².

בין הברכה לתחילת הבדיקה אין לדבר כלל,

רבו (סי' תמב סכ"ח ובקו"א סי"ק יח בהגהה הבי' בסופו) שגם בנחות מכזית עובר בבל יראה עכ"פ מדרבנן, ואם אוכלים אותו עוברים על איסור דאורייתא (חצי שיעור), לכן לא הביא אדמו"ר בשו"ע ובסידור והרבי בהגש"פ ובמנהגים את ההקפדה להניח פחות מכזית, כי גם אז, אם יאבד – יצטרך לבדוק שוב (תודה להרב אברהם שיי אלאשויילי).

נכון שהמניח ירשום היכן הניח כל פיורו, שלא יישכח – נטעיגבריאלי פ"ח ס"ח.
16 ספר-המנהגים.
17 שו"ע אדמו"ר סי' תל"א ס"ה.
18 ספר-המנהגים. וראה המובא ב'אוצר' ע"מ פג (כנראה הכוונה: שהרגיל להתפלל ערבית ביחיד – יתחיל לבדוק בין מנחה למערב ויתפלל לאחר הבדיקה, אך אם כבר הגיע זמן מעריב וטרם החל לבדוק – יתפלל תחילה. ועיי"ש. וראה בקונטרס 'בירורי מנהגים – מועדים' להרב שבתאי שיי פרידמן, צפת תשס"ו ע"מ 16.
19 שו"ע אדמו"ר סי' תלג ס"ב ואל"ך.
20 'מנהגנו נטעיגבריאלי פ"מ ס"ג, כתבו [וכך העתקנו בעבר] שכל פיורו לא יהיה בו כזית. אבל כיוון שמבואר בשו"ע

8 לקוטי שיחות כרך לב ע"מ 23 הע" 39, וראה אגיק (אדמו"ר), אדמו"ר האמצעי (הצמח-צדק (ברוקלין תשי"מ) ע"מ שס"ד.
9 קטע זה ע"פ ההוראות שבלקוטי שיחות, כרך כא, ע"מ 276 וע"מ 296. אגיק ח"ד ע"מ קמ"ב. 'התועדות' תשמי"ז ח"ב ע"מ 286 (מוגה) וע"מ 292. שיחות-קודש תשנ"ב ח"א ע"מ 382.
10 לקוטי שיחות, כרך לב, ע"מ 19 'ע"פ שיחת י"ג ניסן תשמי"ה, ודלא כמ"ש בשו"ע אדמו"ר סי' תכט סעיף טו להתחיל ביום ז' 'בהעלותך', ראה ספר-המנהגים ע"מ 36 בהערה וב'אוצר' מנהגי חב"ד' (להלן: 'אוצר') ניסן-אייר ע"מ ז.
11 לקוטי שיחות, כרך לב, ע"מ 21 הערה 21.
12 שו"ע אדמו"ר סי' תלג סעיף לח.
13 שם סי' תלד ס"א-ג.
14 שם סי' תלב ס"א, סידור אדמו"ר, ספר-המנהגים.
15 כי רק בכזית מקיימים ביעור חמץ לדברי הכל, כמ"ש בשו"ע אדמו"ר סי' תמו ס"ג. בשע"ת תלב ס"ק ז ועוד, צווינו בנטעיגבריאלי פ"מ ס"ג, כתבו [וכך העתקנו בעבר] שכל פיורו לא יהיה בו כזית. אבל כיוון שמבואר בשו"ע

אפילו מענייני הבדיקה (אלא בדבר שהכרחי לבדיקה). ונכון שלא לדבר כלל שלא מענייני הבדיקה כל זמן הבדיקה.²¹

כתב רבנו זוקן בסידורו: "ויעמיד מבני ביתו אצלו לשמוע הברכה שיבדקו איש במקומו, ולא ישיחו בינתיים, ויזהרו לבדוק תחילה בחדר הסמוך למקום ששמעו הברכה", וכתב הרבי שיתכן שכונתו היא, שמצווה לזכות גם את בני-ביתו (הגברים) בבדיקת החמץ, וכיוון שגם בעל-הבית בעצמו יבדוק קצת – אין בזה סתירה לדין "מצווה בו יותר מבשלוהו".²²

את החמץ הנמצא בבדיקה שומרים כנ"ל, ושורפים למחרת בבוקר, כדלקמן. אחר הבדיקה מבטלים את החמץ שלא מצאנו, באמירת "כל חמירא" (הראשון).

מכירת חמץ: נוהגים לעשות את הרב ל'מורשה', דהיינו מיופה-כוח למכירת החמץ. מוכרים גם חמץ גמור,²³ וגם את כלי החמץ (שמא נותר עליהם חמץ 'בעין'), ואין צריך להטבילם לאחר הפסח.²⁴

שחרית: אסור מן הדין לאכול מצה.²⁵ ומנהגנו שלא לאכול מכל המינים הנכנסים בחרוסת ומרור עד אחר 'כורך'.²⁶ תפילה: משכימים להתפלל.²⁷ החל מהיום ועד סוף חג הפסח, אין אומרים 'מומור לתודה'.²⁷

תענית בכורות: הבכורים, בין מאב ובין מאם, מתענים, ואפילו כוהנים ולויים. ונהגו

ביאוצרי עמי פג).
 21) שם ס"י תלב ס"ו.
 22) אגיק חטי"ו עמי קנו, 'שערי הלכה ומנהגי או"ח ח"ב עמי פג.
 23) 'אוצרי עמי' – פ מאדמו"ר הצמח-צדק ומאדמו"ר מהרש"ב.
 24) לקוטי שיחות, רד"ך יח, עמי 364, 'שערי הלכה ומנהגי שם ס"י קצד, ושי"נ.
 25) שו"ע אדמוה"ז ס"י תעא ס"ד.
 26) לוח כולל-ח"ב"ד.
 27) סידור אדמוה"ז. וראה צמח-צדק, חידושים רחב, (שמצדיק בדרך שקוי"ט את האומרים זאת בערב פסח) וביאור דבריו בלקוטי שיחות ח"י"ז עמי 426.
 28) גם על מסכת קטנה, וכשי"כ על מסכת מתלמוד ירושלמי (שערי הלי ומנהג שם ס"י קצז). בשעת הדחק ניתן לסמוך על סיוס מסכת משניות עם פי הרע"ב (נטעי גבריאל הלי פסח ח"ב פמ"ג ס"יא). וראה המובא בפי פסקי תשובות ס"י תע. 29) בפועל אין רגלים שנשים יתענו (או יבואו לשמוע סיוס) לעצמן בכורות או בשביל הבן (ראה שו"ע אדמוה"ז ס"י תע ס"ג וס"ה, נטעי-גבריאל שם ס"פ מב). 30) אס"כ למעשה אין מקדשין את הלבנה ביום-טוב, ומתנינים למוצאו (ראה טו"ט ס"י תכו ס"ק א. 'כפר חב"ד' גיליון 986 עמי 35 מרשימת הרב יעקב לנדא ז"ל בשם כ"ק אדמו"ר מהרש"ב נ"ע). 31) קיצור דיני נשיק עמי לו, ממטה-אפרים ס"י תרכ"ה ס"ל"ג, וכן הורה הרב זלמן-שמעון דבורקין ז"ל, וכי"מ בלקוטי שיחות חכ"ד עמי 297 העי 69. 32) 'בזמן שהקרבת קרבן-פסח כשרה' הגש"פ של הרבי.

(חוץ מסידור הקערה), כולל הצעת המושבים להסבה, בשעה שמתפללים ערבית בבית הכנסת.

טוב להרבות בכלים נאים בליל-פסח, דרך חירות.³³

ערבית של יום-טוב. אחר שמונה-עשרה – הלל שלם בברכה תחילה וסוף. כופלים 'הודו לה' אחר כל אחד מהשלושה פסוקים: "יאמר (ו) נא... כי לעולם חסדו", וגם ביחיד. דהיינו: "הש"ץ מקריא: "הודו..." והציבור [אב"ף לא

הש"ץ] עונים בקול: "הודו", ואומרים בנחת "יאמר נא ישראל..."; "הש"ץ מקריא: "יאמר נא ישראל..."; והציבור עונים בקול (והש"ץ עמהם בנחת): "הודו...", ואומרים בנחת "יאמרו נא בית אהרן..."; "הש"ץ מקריא: "יאמרו נא בית אהרן..."; והציבור עונים בקול (והש"ץ עמהם בנחת): "הודו...", ואומרים בנחת "יאמרו נא יראי ה'..."; "הש"ץ מקריא: "יאמרו נא יראי ה'..."; והציבור עונים בקול (והש"ץ עמהם בנחת): "הודו...".³⁴

לאחר ההלל – קדיש תתקבל. עלינו. קדיש יתום.

פסח השנה, ועם זאת ביום-טוב ראשון אסור להכין ליום-טוב שני, וגם לא לשבת.

בח"פ יש לעשות עירוב תבשילין בערב פסח השנה, ועם זאת ביום-טוב ראשון אסור להכין ליום-טוב שני, וגם לא לשבת.

יום חמישי ט"ו בניסן, א' דחג-הפסח סוף זמן קידוש לבנה לכתחילה: כל ליל ראשון של פסח.³⁰

הדלקת הנר: ביום רביעי, קודם השקיעה.³¹ מברכות "להדליק נר של יום-טוב" ו"שהחיינו". אם לא הדליקה קודם השקיעה, תדליק לפני הקידוש, מאש שהודלקה לפני החג.

אחר מנחה, קודם השקיעה,³² קוראים את 'סדר קרבן פסח'. בני הבית מכינים הכול על השולחן ומסכיבו

מזוה לאמה להתחיל את הסדר, בשביל התינוקות, שלא יישנו.³⁵ אין לובשים קיטל לסדר, וכן אין מקפידים לאיזה צד (מזרח, מערב וכו') יהיה מקום מושבו.³⁶

סידור הקערה: [כמה ממנהגינו בקשר ליין, זרוע, ביצה ושאר רכיבי הסדר, פורטו ב'התקשרות' הרבי היה מסדר את הקערה מעומד].³⁶

הרבי היה מסדר את הקערה מעומד.³⁶

היו שתי מפיות (הגש"פ היכל מנחם).
 40) 'אוצרי עמי קלו.
 41) שם עמי קלא, וראה בהגדה הני"ל.
 42) שם עמי קלה.
 43) שם עמי קלג'ד.
 44) שם עמי קכג.
 45) שם עמי קמח.
 33) שו"ע אדמוה"ז ס"י תעב ס"ו.
 34) טור ס"י תכב. הגש"פ של הרבי.
 35) שו"ע אדמוה"ז ר"ס תעב.
 36) הגש"פ 'היכל מנחם'.
 37) 'אוצרי עמי קכה.
 38) סידור אדמוה"ז.
 39) ויש הזוכרים שהרבי השתמש במפית, ותחת החרושת